

URBÀ LOZANO **Escriptor**

“La societat valenciana actual és molt sectària”

JULI CAPILLA

Urbà Lozano (Alginet, 1967) és un enamorat de l'escriptura, un grafòman, en podríem dir, en el sentit més amable i actualitzat del terme. No debades, és un assidu entusiasta dels blocs —ell mateix en té un: <http://ginjol.blogspot.com>— i un dels pocs autors valencians seleccionats en *La catòsfera literària 08*. Primera antologia de blocs en català. Com a narrador, ja es va donar a conèixer ara fa uns anys amb una novel·la, *La màquina ronca* (Premi Vila de Puçol 2005) i un recull de narracions (*Femení singular*, Premi Vila de Teulada 2006). Ara acaba de publicar *Plagis*, obra amb la qual va ser guardonat amb el Premi de Narrativa Ciutat de València l'any passat.

En *Plagis* el tren torna a ser un element substancial de l'imaginari literari d'Urbà Lozano. “El germen de la novel·la és un viatge de final de curs que vaig fer a Mallorca amb els meus alumnes. I, en concret, naix a partir d'una excursió en tren que vam fer a Sóller. El trajecte té un paisatge molt bonic, amb la serra Tramuntana com a rerefons. El tren és també molt bonic, de fusta, i té una tradició turística molt antiga. Jo sempre he tingut una fixació pels trens, no sé perquè. De fet, la màquina ronca que dona títol a la meua primera novel·la és un tren, i en *Femení singular* és un element fonamental en uns quants contes. I llavors m'entren ganes d'escriure un conte en què el paisatge siga el del tren de Sóller”. Aquest va ser, doncs, el primer motiu inspirador, l'espurna que va engegar el procés de creació. Però a aquest *leitmotiv* incipient i inspirador li mancava encara una altra espenta, algun altre motiu que fes més consistent el projecte fins a convertir-lo en novel·la. “Quan torne de Mallorca, tinc la idea de fer el conte, el tenia en estat latent, però no em vaig decidir a escriure'l, fins que un dia, fent classe, m'hi vaig trobar amb un conte de Santiago Rusiñol, *Ocells de pas*, que tenia exactament els mateixos elements amb què jo volia escriure el meu conte. I hi ha encara una altra font inspiradora, que es va produir quan vaig rebre el premi de Teulada. Jo estava fent el discurs d'agraïment i quan vaig dir allò que se sol dir estic molt content per estar aquí amb vosaltres, no m'esperava aquest premi... pense, com que no m'ho esperava? Si m'hi he presentat, és perquè esperava guanyar. I em vaig dir: i si faig una novel·la en què el protagonista siga algú que rep un premi per un conte que no ha escrit ell? Per un plagit!”.

Plagis és això, si més no d'entrada. Un joc intertextual i metaliterari explícit, ple de plagis, de textos manllevats d'ací d'allà d'autors més o menys clàssics, per bé que de vegades no siga fàcil detectar-los —n'hi ha que són una única frase, o unes poques paraules. Lozano n'era conscient, de la dificultat de reconèixer-los, i per això ens descobreix els escriptors homenatjats al final del llibre, en una nota explícita: Santiago Rusiñol, Martí Domínguez Barberà, Jaume Fuster, Josep Lozano Lerma, Jaume Cabré, Quim Monzó, Alan Greus... Hi ha, però, d'altres influències, de les quals potser ni l'autor mateix

Urbà Lozano, fotografiat en un carrer de València. / MÓNICA TORRES

n'és conscient. Per damunt de tot, però, hi ha la voluntat de fer literatura, i de gaudir-ne: “Hi ha dos tipus de plagis en la novel·la. Hi ha contrapesos i paral·lelismes interns. I també n'hi ha d'externs, de textos manllevats d'altres autors. En un moment donat pense: què en puc fer, de tot aquest material? Seria possible tindre un discurs propi a partir d'altres autors? Doncs sí que és possible. Ara bé, els fragments s'hi encabeixen sense forçar el joc narratiu, s'adiuen a l'argument. No es tractava d'ajuntar fragments a la babalà, sinó de fer-ne un discurs homogeni. En algun esborrany, hi vaig comptar 82 fragments plagiat. En la lectura final, però, en vaig comptar una quarantena. Això en cinema té un nom específic, és allò que en diuen un *cameo*, un homenatge o reconeixement als autors o a les novel·les que he llegit i que m'han agradat especialment”.

Plagis sorprèn no tant per la història que conta, entretinguda i àgil, on la cruesa, la frustració i la bogeria d'alguns personatges són presentats amb un humor intel·ligent que hi fa de contrapunt. Una història encabida en una trama ben travada, escrita amb ritme i cohesió, amb un estil ben particular que se serveix de llatínismes, de jocs de paraules, de l'estil indirecte, col·loquial, de la riquesa dialectal de tot l'àmbit lingüístic, de les repeticions, de les enumeracions... “Això era molt perillós, i és una de les coses que més m'he treballat. Perquè si me'n passava, podia arribar a cansar. Ho he suavitzat molt en la versió final. I crec que ha quedat una cosa prou ponderada”. *Plagis* és també un còctel de tècniques narratives diferents: hi ha el conte, el monòleg interior, el guió cinematogràfic, el text dialògic, la novel·leta de lladres i serenos... “Ara com ara, l'única manera de ser original passa per trencar la linealitat, pel fet de contar la història des de punts de vista diferents, de la variació de la focalització. Això no ho he inventat jo. Ho van fer Italo Calvino, James Joy-

ce... I dins de la nostra tradició ho ha fet Vicent Josep Escartí en *Naumàquia*, per exemple”.

Plagis és una història en què el protagonista, Carles Llorenç, es veu implicat en un frau literari (és el guanyador d'un premi al qual no s'ha presentat) que té a veure, a més, amb un passat quasi o pràcticament oblidat que li pot reportar greus problemes, com ara l'acusació d'haver assassinat un antic amor... Literatura i metaliteratura, sí. Intriga policíaca i suspens, també. És, a més, el retrat d'una generació de valencians que van viure en plena joventut el principi d'una decepció política. “Tots tendim a pensar, sobretot quan arribem a una certa edat, que la nostra joventut era millor o molt més sana que no la d'ara. La veritat, però, és que

“Seria possible tindre un discurs propi a partir d'altres autors? Doncs sí que és possible”

“Tots tendim a pensar que la nostra joventut era millor o molt més sana que no la d'ara”

totes les èpoques tenen problemes. La generació anterior a la nostra sembla sí que estava més polititzada, però si comptàrem els qui diuen que van anar al Maig del 68, no hi cabrien, a París. A la segona meitat dels anys vuitanta, nosaltres érem una joventut una mica decebuda, perquè el PSOE ja feia temps que havia guanyat, l'any 82, i ja s'havia produït el referèndum de l'OTAN, i això, vulgues que no, ens va marcar. Érem una generació un punt decebuda”.

En *Plagis* hi ha elements de crònica política i històrica, però també hi ha un retrat de la realitat social dels valencians d'avui dia, no

exempta d'una crítica àcida i, en la mesura dels possibles, imparcial. “La societat valenciana actual és molt sectària. Hi ha dos bàndols enfrontats. O eres de dretes o eres d'esquerres. Si eres d'esquerres, això pressuposa tota una sèrie de característiques: catalanista, ecologista, antitaurí, feminista, prosahària, etc., etc.; i a l'inrevés, igual. Jo tenia la voluntat de fer una crítica d'algunes actituds intolerables, com ara la dels sectors més reaccionaris, però també volia que hi haguera un contrapès. Per això hi he inclòs alguna crítica als progressos, o als pseudoprogressos. No és tan nociu com el fatxa de tota la vida, però qui es passa el dia de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó no fa cap favor al redreçament cultural. Això tampoc no pot ser, cal eixir al carrer i viure la realitat més propera”.

Una de les preocupacions més cridaneres i òbvies que trasllueix la novel·la d'Urbà Lozano és la que al·ludeix a la situació del valencià. “No tinc clar que l'estratègia del qui està per la recuperació del valencià siga la correcta. El valencià és l'element marcat. Parles castellà, i pots ser de dretes, d'esquerres o de qualsevol cosa. Si uses el valencià com a llengua vehicular, immediatament se't pressuposen un seguit de trets, com que has de ser necessàriament d'esquerres, catalanista, ecologista, antitaurí, feminista, agnòstic, antiimperialista, prosahària, propalestí i, si molt convé, defensor d'un cràpula com Fidel Castro. És a dir, un lot de tot o res, sense matisos, ben proper al sectarisme. O sectarisme, pur i dur. És la crida al gueto. L'estratègia, però, no és recloure's en el gueto. N'hi ha que fan una política cultural de trinxa. Diuen: estic molt malament, però com pitjor estiga, millor, perquè més em podré queixar. Jo crec que hem de tendir a la normalitat. De totes les forces polítiques en podem aprofitar elements positius per a la causa del valencià, fins i tot els pocs que hi puga haver del PP. Això seria un símptoma de normalitat. Hem de sumar-hi esforços”.

Ningú no és profeta

MANUEL BAIXAULI

Ens passa a tots: enaltim algú perquè n'hem llegit un llibre o vist una pel·lícula o una exposició o sentit una composició musical que ens ha fascinat. Això ens empeny envers altres obres de l'autor, i penetrem més endins del seu món atractiu. I un dia, per casualitat o no, se'ns presenta la magnífica oportunitat de conèixer l'admirat en persona, de tractar-lo, de parlar-ne ni que siga uns minuts. I aleshores... Aleshores la fascinació minva, davalla progressivament o sobtada fins un territori pròxim, i la valoració del personatge assoleix nivells terrestres. Un somni es clivella.

Cap creador destacat no està a l'altura de la seua obra. Per què? Perquè l'obra, confeccionada pacientment, reiteradament revisada i sotmesa a severa autocrítica, és una mostra del millor, del més elevat que hi ha en aquella persona, una punta d'iceberg de la seua personalitat i capacitat creativa. I, en canvi, quan el tractem en persona, les paraules, l'aspecte, els gestos de qui admiràvem tant, desproveïts de la depuració pacient a què sí que ha estat sotmesa l'obra, ens semblen, si més no, imperfectes.

De prop, sense l'assaig previ i la premeditació, tots som vulnerables. I no sols intel·lectualment: els símbols de bellesa creats pels media deuen molt als artistes que hi ha rere la càmera, als dissenyadors de roba, als maquilladors... De prop, tot es desinfla. La realitat diu que tots som imperfectes, tot i que de vegades maldem per arribar molt més enllà del que apunten els nostres límits.

Per això ningú no és profeta a la seua terra. La proximitat ho rebaixa tot. Potser per això hi ha artistes —Pynchon, Salinger...— que eviten fotos, entrevistes i qualsevol aproximació al públic. Romandre ocult, o morir —manera eficaç de romandre ocult—, és la millor estratègia per a esdevenir un mite. Tot contacte del creador amb el públic devalua. S'equivoca qui afirma que hauria donat el que fóra per fer-se una canya amb Shakespeare, Bach o Rembrandt. El millor que podien haver dit Shakespeare, Bach o Rembrandt és a la seua obra, explícitament o entre línies.

On és, per tant, l'error? No en els artistes, que, en general, no en tenen la culpa —n'hi ha, però, que anhelen esdevenir mites i eviten i falsifiquen la realitat, per manca d'intel·ligència o per inflamació d'ego—, no en ells, dic, sinó en els admiradors, que malinterpreten la realitat. La realitat, ben llegida, no enganya. Només cal que observem el mite des del terrat d'un edifici de quinze plantes. O, ja que hi som, des d'un avió. O simplement que el situem en l'espai i en el temps. Quina influència té dins l'univers? Quin pes té al llarg de la història de la humanitat?

Després, és clar, ens ho podem aplicar a nosaltres mateixos.

Però que ningú no es desanimi. La vida, val molt la pena viure-la. No sols pels incomptables plaers quotidians que l'amenitzen, sinó també per aquella bellíssima obsessió per arribar molt més enllà del que apunten els nostres límits.